

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Боровика Миколи Анатолійовича «Чернігівський державний педагогічний інститут в системі підготовки педагогічних кадрів (1954 – 1998 рр.)», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради Д 64. 051. 10 Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07. 00. 01 - Історія України

Удосконалення системи вищої освіти завжди було й буде однією з найбільш актуальних проблем, яка залишається надзвичайно гострою, адже чисельні спроби покращити ситуацію у цілому, на превеликий жаль, не призвели до суттєвих успіхів. У зв'язку з цим великого значення набуває врахування накопиченого історичного досвіду у цій справі. Вибір дисертантом у якості об'єкту та предмету дослідження конкретної історії Чернігівського педагогічного інституту(ЧПІ) є актуальним, про що автор переконливо показує на сторінках дисертації та автореферату (див. відповідно стор. 9 і 1).

Зв'язок дисертаційної роботи з державними та галузевими науковими програмами здійснюється у межах тематики науково-дослідницької роботи кафедр історії Центрально-східної Європи та всесвітньої історії Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. (Протокол засідання вченої ради університету № 5 від 26 грудня 2012 р.).

Слід зазначити, що М.А. Боровик провів велику роботу, що пов'язана із всебічним аналізом літератури по даній тематиці, а також виявив різноманітні групи джерел. Дисертація побудована на багатій джерельній базі, в якій вагоме місце займають документи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України),

Державного архіву Чернігівської області та архіву Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. (309 позицій у списку джерел і літератури), дані статистичних збірників досліджуваного періоду, монографії, матеріали засобів масової інформації (понад 200 публікацій як у центральних, так і у місцевих періодичних виданнях). Це вже само по собі свідчить про ґрунтовність виконаного дослідження, достовірність його результатів. Уведено до наукового обігу нові архівні та статистичні матеріали, а отже розширено джерелознавче поле вітчизняної історичної науки, що дозволило конкретизувати основні напрямки реорганізації та функціонування Чернігівського педінституту. Це також зробило можливим на основі системного підходу розкрити нові аспекти і обумовило новизну і необхідний теоретичний рівень дослідження, сприяло об'єктивній оцінці накопиченого досвіду у вивченні зазначеної проблеми. Методологія та методичний інструментарій (див. стор.35- 39 дисертації, 10-11 автореферату) будується на полідисциплінарному підході, зорієнтованому насамперед на використанні методологічних принципів, які були сформовані у процесі розвитку таких сучасних напрямів історичної науки, як соціальна історія, історія повсякденності, компаративістика. Ці напрями обрані із урахуванням завдань дослідження історії навчального закладу як історико-освітньої проблеми. Використані також як загальнонаукові, так і спеціально історичні методи. Усе це сприяло розкриттю нових аспектів зазначеної проблеми і обумовило новизну і теоретичний рівень дослідження, дозволило автору всебічно висвітлити основні аспекти обраної теми.

Структура дисертаційного дослідження відтворює його мету та основні завдання, автор виділив вступ, три розділи, які складаються із 9 підрозділів, зробив загальні висновки, подав список використаних джерел та літератури, а також розробив та склав 13 додатків.

Позитивної оцінки заслуговує наукова новизна одержаних результатів, яка полягає у тому, що Боровиком М.А. на основі широкого кола джерел

проведена певна реконструкція історії ЧПІ, показано його роль у функціонуванні системи вищої педагогічної освіти України на різних етапах історичного розвитку країни, надана характеристика основним складовим організації навчально-методичної роботи, формування кадрів науково-педагогічних працівників. Предметом уваги автора стала робота по розвитку та зміцненню матеріальної бази інституту на різних етапах його функціонування, хоча, як самокритично відзначає дисертант, так і не було досягнуто середнього показника по вищим педагогічним закладам. Дисертант провів копіткий аналіз процесу формування структурних підрозділів Чернігівського державного педагогічного інституту, кількісних та якісних змін у складі науково-педагогічних працівників та контингенту студентів за 44-річний період. М.А.Боровик виділяє три етапи у розвитку системи навчально-методичної роботи в інституті, показуючи, у чому проявилось її удосконалення та як це позначалося на навчальному процесі.

Цікавою є і ідея автора дослідження показати ефективність роботи науково-педагогічного колективу інституту через призму здійснення зовнішнього контролю за навчально-виховним процесом, прийшовши при цьому до висновку, що він (зовнішній контроль) мав позитивне значення для подальшого розвитку навчального закладу. Значне місце у роботі відведено розвитку різних форм педагогічної практики як важливої форми підготовки майбутніх учителів, відзначається, що склалася певна система її організації та проведення.

Характеризуючи стан наукової роботи в інституті, М.А.Боровик підкреслює, що вона пройшла складний шлях еволюції – від поодиноких захистів кандидатських дисертацій у другій половині 50-х років до створення системи самозабезпечення кадрами вищої кваліфікації за схемою: студент – спеціаліст – кандидат наук у 90-х роках; розширюється госпдоговірна тематика і кількість викладачів і студентів, що були задіяні у виконанні відповідних робіт. Дисертант показує, яких змін зазнає і розвиток науково-дослідної роботи студентів за роки існування ЧПІ, відзначаючи, що в умовах

незалежної України вони ставали переможцями і призерами республіканських предметних олімпіад. Важливе значення мало й те, що із збільшенням кількості кафедр факультетів почали складатися й нові форми навчально-методичної роботи: створення філій кафедр у школах, а згодом і навчально-наукових методичних комплексів, відкриття нових подвійних спеціальностей, розширення сфери освітніх послуг. Важливе місце у дослідженні приділено виконанню колективом педінституту «Закону про мови в Українській РСР» (див. стор. 147-150 дисертації, хоча у авторефераті цьому присвячено одне речення – стор.13)

Автор прагнув показати місце Чернігівського педінституту на педагогічній мапі України, порівнюючи показники його роботи по основним напрямкам діяльності з іншими вітчизняними педагогічними ВНЗ, даючи при цьому критичну оцінку як досягненням, так і недолікам. Не викликають заперечень сформульовані положення практичної значущості роботи, яка надає можливість використання її фактичного матеріалу для подальшого вивчення аналогічної проблематики в інших регіонах України, викладанні лекційних курсів та краєзнавчих спецкурсів.

Заслуговує на увагу, зокрема, вміння дисертанта сформулювати основні концептуальні та практичні завдання і досягти їх реалізації, провести глибоке й складне дослідження проблеми, з усвідомленням нових перспектив її подальшої розробки. Вважаємо, що завдання, визначені автором, успішно вирішені. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Боровика М.А. як кваліфікаційну роботу, зауважимо:

- зміст II розділу не зовсім відповідає його назві «Розвиток системи вищої педагогічної освіти в Чернігові», так як термін «система» передбачає сукупність «яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням». А у розділі мова йде лише про одну структурну одиницю – ЧПІ -, інші елементи просто не названі;

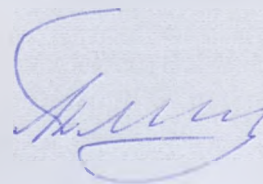
- проведене дослідження вийшло за територіальні межі, що подані у дисертації та авторефераті (див. стор. від. 11 та 2);
- автор позиціонує свою наукову розвідку як **комплексну** за характером, а у той же час такі важливі аспекти функціонування педагогічних ВНЗ, як виховний процес, робота по профорієнтації серед випускників середньої школи та працевлаштуванні власних випускників, діяльність громадських організацій і об'єднань науково-педагогічних працівників, співробітників та студентів у дисертації фактично не розглядаються;
- на наш погляд, робота перенасичена фактологічним матеріалом, частину якого можна було узагальнити і подати через додатки;
- ретельно виписуючи процес реорганізації структурних підрозділів інституту, М.А.Боровик детально не зупиняється на ефективності усіх цих заходів.

Зроблені зауваження мають рекомендаційний характер, на загальну позитивну оцінку роботи не впливають. Дисертація є самостійною науковою працею. Аналіз тексту дисертації, автореферату, публікацій засвідчує, що їх автор оволодів основами науково-дослідницької роботи, отримані ним нові наукові результати можуть слугувати розвитку історичної науки. Основні положення, результати, висновки, отримані у ході підготовки дисертації, були апробовані на 5 науково-практичних конференціях, відображені у 16 публікаціях, з них одна монографія (у співавторстві з А. Боровиком), 9 – вміщені у фахових вітчизняних виданнях, 1 – у іноземному періодичному виданні (див. стор. 3-5 дисертації, стор. 2-3 автореферату).

Думки та висновки дисертанта, введені у науковий обіг архівні документи і статистичні матеріали можуть стати важливою основою у подальших наукових пошуках, використовуватися викладачами, студентами у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації. Автореферат дисертації відповідає змісту роботи та відображає її основні положення.

Подана на захист дисертація є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, відповідає профілю спеціальності 07.00.01 - історія України, вимогам, які висуваються до здобувачів наукових ступенів, а її автор, Боровик Микола Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.01 - історія України.

Офіційний опонент - кандидат історичних наук,
доцент, професор кафедри всесвітньої історії
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С.Сковороди

Плиско Л.М.

Візначено державно 09.01.2018
Генеральний секретар Д 64.057.10

